

**ТУРСКО ЕЗИКОВО ВЛИЯНИЕ И АДАПТАЦИЯ НА
ТУРСКИ ЗАЕМКИ В МИКРОТОПОНИМИЯТА
ОТ СВЕТИВРАЧКО В СЪПОСТАВКА
С НЕВРОКОПСКО И МЕХОМИЙСКО**

н.с. д-р Румен Сребранов

Територията на днешната Благоевградска област, чиито граници съвпадат с тези на Пиринска Македония, е слабо изследвана в топонимично отношение. Има публикувани два труда върху топонимията от Гоцеделчевско (Неврокопско) на Й. Иванов и Разложко (Мехомийско) на К. Попов. Въпреки че се спирам върху съпоставката на топонимията в Светиврачко с тази в Неврокопско и Мехомийско ползвам и данните от другия труд на Й. Иванов – “Местните имена между Долна Места и Долна Струма (1982), тъй като дават по-пълна картина за отношението на светиврачката топонимия по местните названия на юг от българо-гръцката граница и поглед върху топонимните отношения от няколко съседни околии, които са тясно свързани в социокултурен, исторически и икономически план. На базата на публикувания материал върху Разложко, Неврокопско, долното течение на р. Струма и събрания от мен микротопонимен материал в Сатовчанско, Петричко и Санданско ще се спра върху по-интересни явления в областта на балканското езиково влияние върху българската топонимия от Пиринска Македония и адаптацията на неславянски думи в микротопонимията от тази територия. Избрал съм двете най-южни и погранични околии като най-представителни – Светиврачка (включваща бившата Мелнишка каза) и Неврокопска околия, тъй като са в непосредствено съседство както помежду си, така и в съседство с Р Гърция. От друга страна, Неврокопският край представлява интерес поради етническото и религиозното разнообразие (турци, евреи, цигани,

българи християни, българи мюсюлмани, власи, юруци и др.), както и с по-сериозното присъствие на гърци и турци в Неврокопско и Светиврачко.

При класифицирането на микротопонимния материал ми направи силно впечатление наличието на повече гръцки и турски заемки в Неврокопско, отколкото в другите части на Пиринска Македония. Запазени повече в оригиналния им вид турски топоними се концентрират в селата Дъбница, Блатска и Хвостяне, в които живеят немалко турци. Освен в тези села, турци има днес и в село Яворница, Петричко. Турските микротопоними се откриват в селата в равнинните терени (полета), които в миналото са били обитавани от турско население поради плодородната почва. От друга страна, българомохамеданското население е заемало много по-големи територии в миналото, отколкото днес. Цялото поречие на Струма е имало сериозно присъствие на българомохамедани, които са били избити, избягали или покръстени по време на войните (най-вече 1912–1913 г.) и след тях. Микротопонимията на тези селища е подчертано българска. Гръцко население е имало в Мелник и селото Лялево, което е било заселено от гърци мюсюлмани – бунтовници от областта на Халкидика, приели исляма, за да избегнат масово клане. Според Подолска “количественное соотношение элементов разных языков в топонимике зависит от исторических условий, в которых складывалась жизнь данной области, района и даже иногда одного поселения” (Подольская 1962: 35). Както показва микротопонимията тук са живели: юрушко пастирско население, изселило се в Турция; също евреи, арменци, власи и цигани. Тези етноси са дали своя отпечатък в топонимията в Пиринска Македония – *Ци`гански гробница* (Сс), *Ма`нговец* (Бл), *Гръ`цка поля`на* (Бж), *Ерме`нска че`рква* (Дм), *Игю`пката* (Дб), *Вла`шкия слон* (Дл), *Ту`рски дол* (Кв), *Евре`йски дол* (Пн), *Койна`рето* (ГЦ), *Гръ`цки лаки`* (Др) (за етнонимите у Балкански 1994: 216-227). Други етноними, за които не може да се твърди, че доказват наличието на преставители на тези етноси в района, а по-скоро те са възникнали на културна почва, по района, откъдето са дошли заселниците или по прякор и по родови имена: *Фре`нска пле`вня* (Ян),

Маджа`рките (Хс) (във връзка с рударството тук са идвали различни рудари от западни народности, които били наричани *маджа`ри*), *Арнау`тски а`ндак* (Чш), *Черке`зица* (Илн), *Ара`на* (Пр), *Кирги`зъов дол* от изч. ФИ (Брз), *Цинца`рка* (Зл) вер. от РИ *Ци`нцаров*, *Ци`нцарски* или от Пр *Ци`нцар* от *ци`нцар* ‘влах, аромънин’; *Tama`рица`та* (Кр), *Tama`рица* (Лк), срв. също с тур. диал. “*tätärä* ‘plante, Rhus cotinus’ – par. t. balk. *täträ* (bulg. *tetra*)” с *ä>a* на българска диалектна почва, както и диал. *tama`рница* ‘кално място’ в Кресна (Mollova 1971: 57; Иванов 1996: 121, 189).

В моята работа ще се спра на по-интересните случаи на влияние на турските елементи върху българската микро-понимия и тяхната адаптация. По-занимателният случай е наличието на турски изафети, хибридни изафети и български изафети – последните две са изцяло на турска почва, като последният модел е бил подмогнат от някои модели с мъжки род на българска основа. Но хибридните изафети, изградени от турско име и български термин могат да се смятат като преходен етап от чистите турски изафети към изафети, съставени изцяло от български имена. Г. Христов в книгата си “Местните имена в Маданско” е ясно диференцирал турските имена в пет групи: а) имена от готови лексически единици: *Кавгажи`к*, *Мада`н*, *Чегла`*, *Чардакли`*, *Арпаджи`к*; б) от словосъчетания – прилагателно + съществително без допълнителни промени на българска почва: *Био`к дере`*, *Био`к Пала`с* (поставянето на *Пала`с* в турските и в гръцките имена е явно противоречие – 1964: 122, 123), *Кара дере*; в) от изафетини съчетания – съществително + съществително: *Бору`н махлеси`*, *Кете`н тарла`*; г) други турски имена: *Ескиле`р*, *Ирми`грош*; д) имена, които е възможно да са възникнали на турска почва, но са променени на българска почва, или са изчезнали в говора турски заемки: *Бълтълъ`ка*, *Кавгали`я* от *kavgalı* ‘спорен’, *Асъ`ла* от диал. *асъ`л* ‘площ със зелени житни растения за паша’ (Кресна), у Г. Христов “вер. от тур. *hasıl* ‘житни растения, които са още зелени’” (Христов 1964: 136). В труда липсват данни за контрахирани словосъчетания в една акцентна дума, които се откриват макар и рядко в някои селища в Пиринско (Христов 1964: 150). От друга страна, не са посочени случаите на елиптически

имена и тяхната допълнителна промяна на българска почва или не са обособени топоними вследствие на универбизация, напр. *Мусте`цката дерьò* = *Мусте`цът*, срв. МИ *Ниша`н Таши`* и *Ниша`но* (Сс) за една и съща местност (Христов 1964: 120-121). Г. Христов не е посочил примери на турски съчетания от съществително име и прилагателно наречие, напр. *Ва`да Юсти`* (Ск) от *vada üstü* ‘над вадата; горната вада’, срв. *Дермени`ости`* (Блатска), *Бала`рюсти`* ‘над лозята; горните лозя’ в Петрелик, Неврокопско (Иванов 1996: 73, 99; Дмитриев 1960: 39). В Пиринския край имената с прибавена турска наставка имат крайно ударение, докато в Родопите и в Исперихско акцента не пада върху турския суфикс (Иванова 1994: 237; Христов 1988: 161). Турските имена в Пиринския край могат да бъдат подредени в следните групи:

Изафети: *Исуф`андък*, *Митириз`байр* от *митириз* ‘бойница, дупка в зид за стрелба; скривалище за безопасна стрелба’ с *-и* < *e*–*и* от тур.-араб. *metiriz* ‘окоп’, срв. *Метериза*, *Метеризите* в Асеновградско, *Метеризен* в Маданско (Костадинов 1997: 265; Христов 1964: 251), *Дуа`тепè* (Мк) от *dua* ‘молитва’, т. е. ‘молитвен хълм’, както *Мусалиите* (Драмско) от тур.-араб. *musalla* ‘молитвено място на открито’ (Иванов 1982: 162), *Телки`байр* (Дж), срв. *Телкиево*, *Тилкиево* в Ксантийско, РИ *Телкийски*, *Тилкиев*, *Тилкиджиев* (= Лисичаров) от *tilki* ‘лисица’ (Кирил 1960: 27, 58; Заимов 1994: 298), *Арман`Тарласи* от *tarlasi* ‘ниви’, срв. *Байр`Тарласи* ‘планински ниви’ (Валовищко), *Мездра`байр* от *mezra* ‘малко селце, махала, колиби’, *mezraa* ‘ниви, поле, орница’, у Геров *мездра* ‘землище, мера на едно село; място от съседно село’ със *зр* > *здр* (Иванов 1982: 73, 158), *Гериз`чешма* (Пр) от *geriz* ‘канал за мръсни води’ < тур. *geriz* от перс. (БЕР, т. 1, 1971: 238), *Еди`байр* (НХ) от тур. ЛИ *Един*, срв. МИ *Единювят`камень* в Маданско, *Единов`рът*, Старосел, Пловдивско (Христов 1964: 191), *Фадай`Грèк* от *Фадаик`Егрек* (Хр), срв. *бидаик* ‘влажна падина; падина в равнинно място с прясна вода’ и ЛИ *Фаик* (Мурзаев 1984: 85) с изпадане на краесловни консонанти в първата част, както *Фездòбайр* (Пл) от ЛИ *Фейз*, т. е. *Фейзов`байр* > *Фездòв`байр* > *Фездòбайр*;

Хаплогения: *Арабабайр* (Пл) от *Араба`байр* ‘коларски рид’;

Турско име, нечл.: *Арпаджик* (Лс), *Арпаджик*, *Мездра* (НХ) срв. СелИ *Мездра*, *Мездра* (Валовицко), *Мездрата* (Старо Лехово, Валовицко), *Мездрей* (Берковско, Годечко), срѣб. СелИ *Mezdraja*, словаш. СелИ *Mezdrovka* (Михайлова 1986: 108); *Дермян* (Пн) с възможност за преплитане с диал. *дерман* ‘сила’ < тур. *derman* ‘сила; цяр’, срв. СелИ *Дерманци* (Луковит) от ЛИ *Дерман* (Заимов 1967: 220), *Калдаръм* (Вр), *Алиман* (Зл), срв. *Алимановото* в Берковско (Михайлова 1986: 56), *Батък* (Лк), *Урсум* (Лл), *Капчук* (Гс), *Капчук* (Лз), срв. бълг. диал. *капчик* ‘царевична шума’ от тур. *карсик* ‘обвивка на зърно; шума на зелен царевичен плод’, но може да и от капчук ‘място на стряха, откъдето капе вода’ (БЕР, т. 3, 1979: 221, 226).

Преводни топоними от турски на български език или обратно – от български на турски: *Двата анджа* (Дл), *Двата андака* (Чш), *Близнак анджк* (Зл) (може и да е от РИ Близнаков), срв. *Чифтова поляна* (Чш), но *Подови ливади* е от по-старо *Папъз чайр*.

Г. Христов е поставил хибридните имена в параграф 105 “Имена, възникнали на турска почва от български заемки”, разделен на три подточки: а) с първа част българска и втора част турска; б) с първа част турска и втора част българска; в) заварени български имена, променени на турска почва. Лични и родови имена и топоними, които са от чужд произход и имат относителна честа употреба и/или са навлезли отдавна по различни пътища, най-често по религиозен път при ЛИ/Пр или РИ от ЛИ или Пр от гръцки и Пр или РИ само от Пр от турски, при българите се схващат и се осъзнават като български. Имената не се схващат като чужди, тъй като към тях се добавят български суфикси и окончания, както и фонетичните промени, характерни за българския език, в чуждите имена. В районите с компактно българско население това чувство за българска принадлежност на тези имена се подсилва и от липсата на контакт с чужд етнос и информация за него. Както пише Г. Паул “если заимствованное слово пришло в родной язык через людей, недостаточно хорошо знакомых с иностранным языком, и было воспринято лишь на слух, то оно легко может претерпеть еще большие, которые объясняются несовершенством восприятия на слух и

неспособностю хорошо сохранить это слово в памяти. Вследствие этого в слове производятся различного рода изменения в первую очередь – замена непривичных сочетаний звуков более привычными, а также сокращения” (Пауль 1960: 464-465). Адаптация на турските заемки в системата на българската топонимия в Пиринско става чрез добавяне на член или суфикси, от които най-често се прибавя *-ица* към турски РИ/ЛИ или апелатив, както и към бълг. РИ/ ЛИ/ Пр от тур. апелатив: *Чола`ковица* (Ян), *Аджи`овица* (Чш), *Карадж`овица* (Кс), *Чула`ковица* (НХ), *Чака`ровица* (Лс) и др.;

Турските имена, които завършват на вокал, получават български завършек *-(u)я*. Те са възникнали под влияние на гръцкото окончание *-iá*: *кути(й)а* <нгр. кпхфЯ, кпхфЙ> от тур. *kuti, amırdalıá* ‘бадемово дърво’ и напомнят ранното общославянско изменение на старобългарските имена на *-ja*-основи, ж.р. и м.р. с окончания – *дни*, *-ни* в им.п. *равдни>равднѧ, сждни>сждия*, но при тях има кореново ударение. Чрез суфикса *-ийа* се адаптират и заемки, които в съвременния турски език окончават на тесни гласни: *-i*, *-ı*, *-u*, *-ü*, като *Джами`ята* (Лш), *Аймали`ята* (Дм), *Корията* (Мк), а също така и средногръцки и новогръцки заемки, които в гръцки не окончават на *-iá/-iá*, а на *-η* или на *-ι* *фунийа*. От друга страна, успоредно със заемките, суфиксът *-ийа* (в сръбски *-ija*) се среща и в домашни думи *сиромашийа, лакумийа*. Санфелд отбелязва широкото разпространение на гръцката наставка в албански, български, румънски и арумънски (въпреки че може да възлиза и към лат. *-ia*) *viclenie, prostie, prietenie* (Sanfeld 1930: 44; Асенова 2002: 66–67). Често се откриват едни и същи микротопоними с член и без да бъдат членувани, напр. *Буба`чище`то* (Кн) и *Буба̀йчище* (Лщ). Според Р. Русинов определителният член има номинпроприална или онимизационна функция, развила се върху основата на значението на индивидуалната определеност, но съобразно новата си роля е излязла извън чисто граматическите си рамки (Русинов 1990: 84).

Гутуралната съгласна */k/* и */g/*, на които завършват чуждите имената, при добавяне на ок. за мн.ч. *-и* или на суфикси, които започват с вокал */u/* се палатализира и преминават в */ç/*, */ç/* и */z/*, */*

dz/: *Андџците* (Хс), *Арпаджџците* (Сс), *Арпаджџчице* (Чш); *Дисази*, *Диса̀дзи* (Сливница), заето от гръцки с форма *дисак* > *дисаг*, на което мн.ч. е подведено по типа *ковчег/ковчези*, срв. *Дерѝ-диса̀г* в Берковско (БЕР т. 1, 1971: 396; Михайлова 1986: 78). При членуване крайното беззвучно /к/ може да се озвучи и да премине в звучния корелат /г/: *Ар̀г̀* (Лб) от *ark* ‘воденична вада, вада, напоителен канал’ (БЕР, т. 1, 1971: 15). В някои топоними се открива преход на *дж* > *ж*, което се среща в дублетна (факултативна) употреба при някои лексеми в югозападните диалекти: *Адажѝко* (Сс) от *ada* ‘остров’ + суф. *-sik*, а в областта на вокализма преминаването в безударна позиция на компактният вокал /o/ в неговия дифузен корелат /y/ (т.нар. права качествена редукция) и обратно на /y/ в /o/ (т.нар. обратна качествена редукция): *Чула̀ковица* (НХ), *Чофлѝко* (ГЦ) от *Чуфлик* < *çiflik* ‘ферма, чифлик’. За западните говори е типична и количествената редукция, която се среща в топонимията, но поради технически неудобства няма да бъде отбелязвана, срв. *Калдарѝмо* (Лю), *Калдърѝмо* (Пр) в документи. Забелязват се случаи на позиционна дисимиляция, при която се получава преход на първия широк вокал в дифузния му (по-рядко в обратна посока: *Бору̀на* (Дм) от *бу̀ру̀н* ‘скалист склон, надвесена скала’ < *birgin* ‘рът’ с позиция у–у) или в нискотонален корелат в безударна позиция в началословие, напр. при *Игр̀еко* (Др), срв. *Егр̀еко* (Пп), *Егр̀еко* (Вр), *Саф̀ер вал̀ог/ Сеф̀ер вал̀ог* (Пл). Макар и рядко се срещат облици с регресивна асимилация *e–и* > *и–и*: *Пилит* (Зр) от диал. *пилит* ‘жълъд’ < тур. *pelit* също, срв. *Карапелит* (Валовицко) (Иванов 1982: 173). Когато се получат два съседни еднакви вокала след изпадане на интервокален консонант или от сливането на двусъставно име в едно име с едно ударение (акцентна дума), те се контрахират: *Кара̀чо* (Пц), срв. *Кара̀ачето* (Мусомище), *Кара̀ачи* (Петрелик), *Кара̀ аг̀ач* (Вк), *Кара̀ч* (Валовицко) от тур. *karaağaç* ‘бряст’, по-малко вер. от тур. *kıraç* ‘неплодородна земя’ (Христов 1964: 210, Иванов 1982: 136). Други по-редки фонетични промени са: еманципиран глайд /й/ от краесловен мек консонант: *Буба̀йчице* (Лщ); *Буба̀йчица* (ГСП) от *буба̀йк* < *бубак* ‘памук’, срв. *Буба̀чицето* (Кн); съчетанията *ла̀йл*, *лаул* преминава в *лul* под

влияние на следходния глайд или следходната предна гласна – и двете много близки по своите фонетични характеристики: *Чййрето* (ГСП), срв. *Узунчйр* (Огняново, Нв) и *Чайро* (Рж); *Исмйлови лъкй* (НХ), *Исмйлковата колйба* (Пц) от ЛИ *Исмйлл*, *Ивån òлък* (Бл), срв. *Айвånско грòбе* (Лш), но при съчетание с предходна предна гласна /e/ следходният глайд изчезва, поради общи фонетични черти между двете фонемии: *Сюлемånнова крùша* (Пр) от ЛИ *Сюлейман*; типично за югозападните говори изпадане на /x/: *Андъко* (Вр), *Дрène åндък*, но и *Пётлов хåndък* (Бл) от тур. *hendek*; преход на нелабиално /n/ в лабиално /m/ в краесловие: *Алåборум* (Горна Брезница) от *Ала борун* ‘пъстро бърдо’. Срещат се случаи на депалатализация, а понякога дублетни форми с мек и със затвърдял консонант: *Гьòльо* (Вг), *Гьòло* (Дм). Така турските адаптирани имена могат да бъдат подредени по следния начин:

Турско име + бълг. член: *Каеджйика* от *kaucasik* ‘скаличка, малка канара’, *Мулъко* вер. от *molla* ‘мохамедански правник, учен, духовник, ходжа’+ *-lik*, *Тунаджйика* (Ск) от тур. *torasik* ‘кръгъл, заоблен, валчест’, *Лåгомо* (Жр) *Лåгъма* (Км) от *lağım* ‘мина’, срв. *Лåгъма* (Тешово, Нв) (Иванов 1996: 130), *Карåколо* (Мк) от *каракол* ‘караул’ тур. *karakol* ‘караул’ (БЕР, т. 3, 1979: 233), *Сåзо* (Дж) от *saz* ‘рогоз’, вер. името на изчезн. селище *Саз* с 19 ханета в Мелнишко (срв. *Сåзо* /Вълкосел, Неврокопски Чеч/) (Иванов 1996: 163; ИБИ, т. XXVI, 1986: 170), *Басåря* (ГСП) по Пр *Басар(a)* от *basar* ‘очи’ или като земеписен термин *басår*, както се употребяват телесни названия като земеписни термини, напр. *вèшка*, *уши*, *гlåва*; според Заимов от ЛИ **Басара*, срв. *Басårковец* (Мк), *Басårин дол* (Севлиево), *Басårково* (Троянско), *Басårине нйве* (Годечко), *Басårското* в Маданско (Христов 1964: 140; Заимов 1973: 72), *Юрèто* (Кс) от тур. *yöre* ‘околност, среда’ или от *юр* ‘възвишение’, срв. *Юрйя*, *Юрйята* (Асеновградско) (Костадинов 1997: 354), *Кимèро* (Лв) от тур. (перс.) *keter* ‘свод, сводест’, срв. *Кемèрь*, *Кемèре* (Зиляховско, Валовишко, Драмско), *Кемèра* (Борово, Неврокопско), *Кемèря* (Тешово, Неврокопско) (Иванов 1982: 137; 1996: 120), *Карантйята* (Сг) от тур. *kırntılık* ‘дребна гора, дребак’ < кэгэптэ ‘отломък, остатък’, срв. *Крантйята* (Филипово, Банско) (Попов 1979: 121), *Юрто* (Г. Крушица) от

юрт 'двор; руина; страна, местност; владение' (Мурзаев 1984: 642, 643);

Турско име + бълг. ок. + бълг. член: *Игрѐците* (Кв), *Тузлите* (Лв), *Мадането* (Пн, Гсп) от *мад̀ан* 'каменна кариера' < тур.-араб. **madan* < *taden* 'метал; руда, мина', срв. *Мадѐня* (Асеновградско), *Мад̀ан* (Христов 1964: 242; Костадинов 1997: 257), *Бах̀чита* (Рж) от *бах̀чи*, мн.ч. на *бах̀ча*, *Джад̀ето* от диал. *джаде* 'шосе; път' < тур. *cadde* 'също' от араб. (БЕР, т.1, 1971: 353), *Ла̀гмето* (Вр), *Ла̀гмите* (Кт);

Турска основа + бълг. суфикс(и):

Нечленувани:

с наст. -ица, добавена към тур. ЛИ/ Пр: *Бай̀рамица* (Сс), *Сюлей̀м̀аница* (Бж), *Ду̀ра̀кица* (Хр) от ЛИ/ Пр *Ду̀ра̀к*, срв. ФИ *Ду̀ра̀ков* във Вълкосел (Неврокопско) от тур. *durak* 'твърд, упорит; обедна почивка' (Иванов 1982: 193), *Раб̀ийца* от *ра̀бия* 'название за слънце' вер. от **арабия: покажа се ра̀бията* (Кресна), т. е. **ра̀бийца* 'припек', по-вер. от тур. ж. ЛИ *Rabia*, Заимов извежда СелИ *Rabija* в Южна Албания от хипотетично ЛИ *Раб̀ја* от ЛИ *Раб* и привежда примери *Ра̀бо б̀ърдо*, пол. *Rabia skala*, *Rabipowo*; *У̀р̀умица* (Дж) от прякор *У̀рум(а)* < *у̀рум*, тур. *rut* 'грък' с вм. *lyl*, срв. *У̀р̀умката* (Валовишко), *У̀р̀умча* (Зиляховско) (Иванов 1982: 210); *А̀лѝмица* (Лб) от тур. ЛИ *Алим*, срв. РИ *Алимов* от *alim* 'просветен, мъдър' (Заимов 1994: 260; Заимов 1973: 146);

с наст. -ица, прибавена към тур. РИ/ ЛИ или към бълг. РИ/ ЛИ от тур. апелатив: *Чо̀ла̀ковица* (Ян), *Адж̀й̀овица* (Чш), *Карадж̀овица*, *Одж̀овица* (Кс), *К̀ур̀товица* (Вр) по ЛИ от *kurt* 'вълк'; МИ *Сарваница* (Лк) е по ЛИ **Саръ Ваньо* или Пр *Саръ Иван* от тур. *sarı* 'жълт', срв. РИ *Саръиванов*, МИ *Сараванци* (Ск) – СелИ вер. от *Саръванци* (Заимов 1967: 225);

с наст. -ица, прибавена към тур. апелатив: *Гер̀еница* (Бх) от *geren* 'напукана суха почва', срв. *Гер̀ен*, *Гер̀ена*, *Гер̀ено* и т. н. (Валовишко, Сярско) (Иванов 1982: 97);

с наст. -(ш)ка: *Кара̀да̀шка* (Кв) по Пр или РИ от *Kara dağ* 'Черна гора', срв. РИ *Кара̀да̀шки* (Заимов 1994: 281), РечИ *Ш̀а̀шка*

(Илинденци) от тур. *şaşu* ‘учуден, смаян, объркан’, срв. изрази *шаши* и *паника*, още РечИ *Шайшица* в Средна, Неврокопско, още РИ *Шашев* от *şaşo* ‘кривоглед’, но е твърде възможно да е от Пр Шашкън, както *Шийшка мандрасъ* видоизменено по турски образец от Шишкова мандра (Иванов 1996: 193; Заимов 1994: 306; Христов 1988: 164);

с наст. -ичк-, прибавена към бълг. РИ/ Пр от тур. апелатив: *Джамбовичка* (Кш) от джамба ‘бивол от две до четири години’ (Заимов 1994: 271);

при универбирирани имена от бълг. РИ/ ЛИ от тур. апелатив: *Секізовец* (Бж) от *sekiz* ‘осем’, срв. *Секисчук* в Чирпанско (Павлова 2005: 333), *Карталовец* (Сс), *Джингаревец* (Пр) по Пр Джингара или РИ Джингарев от *джингар* ‘много черен’, срв. *Джингарица* (Валовицко), РИ Джингаров (Иванов 1982: 112; Заимов 1994: 272), *Басеровец* (ГЦ) от Пр *Басар* с *a-a > a-e*, вж. *Басаря*; *Учкуновец* (Моравска), срв. РИ *Учкунев* във Вълкосел, Чеч, *Учкунов* от *ишкп* ‘искра’ (Заимов 1994: 299);

при елиптически имена от тур. РИ/ ЛИ: *Демърково* (Зл), *Имърбашидово* (ГСП), *Имърбишидово* (Пн);

с наст. -ник, -ница: *Карталник* (Вг), *Дормишиница* (Хт) от ЛИ Дормуш < Дурмуш;

с наст. -ище: *Бостанище* (Вр), *Бубайчище* (Лщ), *Ханища* (НД) (с ок. -а за мн.ч.), *Бубайчища* (ГСП) вер. заето чрез турски диал. от гръцки *βαμβάκι* ‘памук’, срв. тур. кн. *rambik* ‘памук’, оттук и бълг. диал. *памбук* (Чеч) или направо от гръцки диалекти;

Членувани:

с наст. – ица: *Чаушицата* (Лк), *Зуницата* (Вг) по-вер. от Пр *Узун* с елизия на инициално неакцентувано /y/ (БЕР, т. 1, 1971: 658);

с деминутивна наст. -ичк- (-ък-): *Чешмицката* (Др), *Андъчките* (Лщ);

с деминутивна наст. -че: *Орманчето* (Лб), *Калайджийчето* от тур. *kalayci* (Вг);

с наст. -ка, добавена към ЛИ/ Пр: *Кафиджйката, Махмұтката* (Гш), *Биля̀рката* (Вр), *Биля̀рката* (Хт), *Рамада̀нката* (Кс), *Аба̀ската* (Капатово);

при елиптически имена от тур. РИ/ ЛИ/ Пр: *Бего̀вото* (Лш), *Кайма̀кановото* (Рж);

при елиптически имена с наст. -ск-: *Кайма̀канското* (Др), *Ченгел̀ското* (Лш);

с наст. -ище: *Буба̀чището* (Кн);

с наст. -ник: *Картал̀ника* (Кн) от *картал̀/картал̀ь* ‘вид орел’, ‘нещо, което силно вони’ < *kartal* ‘орел’ или от *картал̀ь* ‘буца’ < *кърт* ‘откъртено нещо, отломък от нещо’ (БЕР, т. 2, 1979: 253–254);

с наст. -ок (на мястото на тур. *-ek*): *Чичо̀ко* (Кс) от *чичо̀к* ‘раст. лепка’ < *çiçek* ‘цвете’ (Budziszewska 1983: 38);

с наст. -ия: *Прикия̀та* (Км) от диал. *прикия̀* ‘невестински дар’ < *priki*, *Кория̀та* (Кн) и др., *Аймал̀ия*, *Хамал̀ия* (Км) от *хамалия̀/амалия̀* ‘награда за хамалин за свършената от него работа’ < тур. *hamaliye* с влияние от *аймал̀ия*, срв. *Аймал̀ия* (Кт) (РадиЮ 2001: 102), *Кавакл̀ия* (Зл). При МИ *Бобач̀ия* (Ск) е добавена тур. наставка *-чи* и впоследствие с прибавена наст. *-ия*.

Хибридни имена:

Прилагателно с турско или побългарено ЛИ/ Пр/ РИ + български термин: *Айл̀язов габер* (Сс), *Димирова вод̀ица* (Мк), *Кадина ск̀ала* (Лс), *Исмайлови лак̀и*, *Терзи́ев рид* (Кн), *Камб̀еров трап* (Кс), *Бего̀ва лак̀а* (Лд), *Бахчо̀в валог̀* (Лю), *Оджов пр̀еслап* (МЦ), *Исм̀илови лак̀и* (НХ), *Джа̀хова ск̀ала* (Пр) от ЛИ Джахо, съкр. от Джахит или от РИ Джахов от *джах* ‘сан, чин, ранг’ (Займов 19994: 271), *Якупови н̀иви* (Хт), *Андзо̀в гроб* (Хс) по РИ Андзов от *Хамза* и с *н>м* пред *з>дз* и с елизия на *х*, типично за говора, срв. РИ *Амзов* в с. Абланица, Неврокопско;

Прилагателно с турска основа или бълг. РИ/ Пр от турски апелатив и суфикс -ъск-: *Ахч̀ийски валог̀* от *ахчия̀* ‘готвач, гостилничар’, *Мутафч̀ийски валог̀* (Сс) от *мутафчия̀* ‘козинар’ *Харамит̀ска вода̀* (Бл), *Джелеп̀ски рид* (Лб) от *джелеп(ин)* ‘търговец на добитък’, срв. РИ *Джелепов*, *Джелепчиев* (Займов 1994: 272, 290), *Айва̀нско гроб̀е*, *Ахч̀ийски валог̀*, *Ченгел̀ски рид* (Лш),

Арамйтски гроб, Джамбаска лакà от *Джамбаз+ска* (Пн) от джамбаз(ин) ‘коняр’, срв. РИ Джамбазов, Джамбазки (Заимов 1994: 271), *Чифлигарски рид* (Хс) от *чифлигар* ‘стопанин на чифлик, срв. РИ Чифлигаров (Заимов 1994: 304);

Прилагателно с турска основа и демин. наставка -ък- и бълг. ок. за род и число + български апелатив (термин): *Андъчки лозя* (Лв) от диал. *андъчка* ‘малък дол’;

Прилагателно с турска основа и бълг. наст. -шк-> -чк-, и бълг. ок. за род и число + български апелатив: *Чифличко пòле* (Сс);

Прилагателно от бълг. ЛИ/ Пр/ РИ, включително образувани от заемки + турски термин: *Гàлчов хан, Дòнков байр, Топòрков ормàн* (Сс), *Дèкова кùла, Шòев àндък* (Мк), *Нèчов гьол* (Бж), *Дòлни чифлик* (Лщ), *Нушков чарк* (Пн), *Тàров лагъм* (Жм);

Бълг. или побългарено прилагателно + турски термин: *Бàнски àндък, Гòрен Ормàн, Гòрни Ташлòк* (Сс), *Кòпан бунàр, Рòженско дерè, Дòлни ùврат* (Вг), *Дòлни чайр* (ГЦ), *Тàташна чèшма* (Кв), *Бигòрска махалà* (от бигòр ‘шуплив варовик’ с аналози в сръбски и в албански), *Кùчки дерèк* (Хр), *Дрèнски хàндък* (Пр), *Гòрни лагъм* (Кт);

Българско прилагателно и турски термин с бълг. наставка: *Долно Койнарево* (Ян);

Прилагателно с турско ЛИ/ Пр и бълг. суфикс или от РИ с турска основа + турски термин: *Хаджикòчева бахчà* (Мк), *Осмàнов àндък* (Вр), *Чйлов байр* (Дж), *Япрàков àндък* (Лщ), *Аризàнова чèшма* (Пн), *Чивийов клюнк* (Кт) от *клюнк* ‘чучур с тръба; чучур на чешма’ от тур. *künk* ‘глинена, калена водопроводна тръба’ с -л- по клюн поради прилика по форма, особено с чучур на извор’, срв. *Клю‘нка* (Хр), *Кю‘нкът* в Асеновградско, *Клю‘нка* в Панагюрско (БЕР, т. 3, 1979: 485, Костадинов 1997: 250);

Прилагателно с турска основа и бълг. суфикси -ск-, -шк- и ок. за род и число + турски термин: *Арамийска чèшма* (Пн), *Батъшка чèшма* (Лз);

Диференциращи и локализиращи имена: *Кùлата-Лозята* (Мк) (за този тип повече у Лалчев 1994: 186–191), *Под Аргò* (Хс);

Турско прилагателно + бълг. термин или побългарен термин, зает от гръцкия или от друг език: *Рахàт присòйка* (Бл), *Гелìм бунìице* (Дб) от *gelin* ‘булка’ и *бунище* от *бун* < гр. *βουνός* ‘могила’ (БЕР, т. 1, 1971: 90), *Кръшѝ валòг* (Дж), *Кръшѝ валòг* (Лк), *Калъч Белìца* от *kılıç* ‘сабя; извит, крив’ (БЕР, т. 3, 1979: 180), *Кючùк бела вàда* (Лв), *Сафèр валòг/ Сефèр валòг* (Пл), *Кръшѝ валòг* (Ск), *Кършѝ валòг* (Сс) от тур. *karşı* ‘срещу’ (срв *Срещу сèло*, *Срèщната лъка*, *Срèщната планина* в Доспатско – Балкански, Цанков 2000: 187), от което е *Каршѝяка* < *Каршѝ яка* ‘отсрещната област, район’ от *karşı* уака ‘отсрещен склон’, преосмислено на българска почва като императив на глагола *кършиа* ‘чупя, троша’ по модел от импретив и съществително име, срв. *Перивол*, *Деривол*.

Макар и рядко, наблюдават се изафети, съставени изцяло от български лексеми, по турски модел и/ или с влияние от топоними от съчетание от посесивно прилагателно, образувано с наст. -*йь*-, и съществително в м. р.: *Котя̀н дол* (от ЛИ Котян, срв. СелИ *Котеновци* в Берковско и в Ломско от ЛИ Котен, развито от Коте, произв. от *Костадин*, срв. ЛИ *Коте* в Благоевград, Дупнишко, Кюстендилско, Брезнишко, както и в Кресненско – Заимов 1967: 246; 1994: 126), *Стамàт дол* (Чш), *Стамàт дол* (от ЛИ Стамат, по-вер. от Стаматов дол с изпадане на -ов), *Димàн дол* (Кв) от ЛИ *Диман*, *Белìш дол* вер. от *белìш* ‘вид трева’, срв. *Белìш*, *Белìшо* в Берковско (Михайлова 1986: 60), *Арвàн валòг* (Лд), *Трùп поля̀на* (Тш), срв. също *Сира̀к скàла* от РИ *Сираков* (Длч), *Матàндèре* (Елешница, Разлог) от ЛИ *Матан*, *Струм валòг* (Дупница) от РечИ *Струма* (Иванов 1996: 175, 168; Попов 1979: 129; Заимов 1973: 164). Под влияние на турските изафети и на турската акцентология са променени българските елементи при МИ *Атаджè барчìн* от барчина, но в турския език ударението е на последната сричка и по модел на думи с крайна ударена гласна и поради това се прибавя гласна с преместено ударение върху нея. Същата акцентна особеност се отнася и за *Кокалè бай̀р* (Дж) от арум. *sacalau* ‘купчина, грамада, връх’ с преход *a>o*, характерно за ранни роман. заемки в българския език, както и под влияние на лексемата *кокал*, срв. СелИ *Кокаля̀не* (Софийско) (Чолева-Димитрова 2002: 132). При някои от имената е възможен превод

на термина, т.е. на втората съставка от словосъчетанието: *Косам а̀ндък* (Кн) вер. от изч. ЛИ *Косам* или от ЛИ *Косан* с *н>м* в краесловие, *Козарà я̀ка* (Дбн), *Тд̀й бай̀р* (Ск) от ЛИ *Тойо*, *Тою* (Заимов 1994: 125, 220; Иванов 1996: 122). Терминът *олък* в *Иван олък* (Бл) = *Хайван олък* (от диал. *ив̀ан* ‘домашно животно’ < *hauvan*), *Арисан̀и Олак* (Хр) е образуван под влияние на тур. суфикс *-лък* и се открива в наванията *Олак* (Бл), *Олак* (Кв), срв. *Олага* (Гърмен, Корница, Неврокопско) от *о̀лак* ‘падина, лъка’ (Иванов 1996: 145). МИ *Ком̀ит а̀ндък* (Рж) е от *ком̀ита* → *ком̀итски* или по РИ *Ком̀итов*, едва ли е на турска почва, срв. още в алб. *komita*, *komit* (БЕР, т. 2, 1979: 573). При тези микротопоними е изпаднала наставката *-ов/ -ово*, което ги доближава до турски изафети. В Маданско имаме обратния процес на побългаряване – при турските изафети се добавя на българска наставка и окончание за съгласуване със термина: *Руст̀ан дер̀е* = *Руст̀анско дер̀е*, *Кичу̀к дер̀е* = *Кичукд̀ерска р̀яка*, *Уз̀ун дер̀е* = *Узунд̀ерска р̀яка* (Христов 1964: 120–121). Яшар-Настева пише, че топонимите от типа *Rašino-brdo* (Сараево), *Knež-Polje* (Босанска Посавина) вм. *Rašino-brdo*, *Kneže-polje* са в резултат на турско влияние и могат да бъдат обяснени само от гледна точка на турския синтаксис (Яшар-Настева 2001: 238).

Интересно е да се проследи адаптацията на български имена в селата, в които живее турско население – Дъбница, Блатска и Хвостяне. Както към турските имена в българските селища се прибавя българско окончание за мн. ч., така и в турската топонимна система се добавя флексия за мн. ч. *-лар*: *Падал̀ар дер̀ес̀и* (Птл), *Шипкал̀ар* (Кпр), *Чименл̀ер* (Дбн) мн.ч. на *чим̀ен* ‘ечемик’ по турски модел от типа *Орманл̀ар* (Хвостяне, Дбн) мн. ч. от *ор̀ман* ‘гора край река или гора в поле’ < тур. *ortan* (Иванов 1996: 146), *Съртл̀ар* (Дбн), *Якал̀ар* (Блт) от *сър̀т* ‘бърдо’, *яка* ‘склон’, срв. със *Сър̀товете* (Хвостяне), *Пад̀алата* (Ор, Лж), *Пандарлар*, *Томашлар*, *Гуроолар* и др. в Родопите (Иванов 1996: 147, 174, 192, 195, 196; Христов 1988: 161). Турската флексия за мн. ч. напълно отсъства в Санданско, Петричко и Разложко, включително в с. Яворница, в което живеят немалко турци. Но и в трите околии се открива турския афикс *-си* за принадлежност в 3 л., който

изпада на българска почва в някои микротопоними или едно също название може да се в едно селище със *-ci*, а в друго населено място без него, напр. *Арман Тарласи* от *tarlasi* ‘негова нива’ и *Търла чеиме*, *Узун Тарла* (Ск) от *uzun tarla* ‘дълга нива’, срв. *Байр Тарласи* ‘планински ниви’ (Валовишко), *Биянанън тепе* и *Арзу тепеси* в Родопите (Дмитриев 1960: 42). Този афикс се среща в микротопонимията само при някои термини от турски апелативи като *тарласи*, *дереси*, *махлеси*, *чеимеси*, *тепеси* понякога с фонетичния вариант *-с*, напр. *тарласъ* (Христов 1988: 161–163). В турските диалекти съществуват словосъчетания (Моллова отбелязва с термина *composes*, а при Яшар-Настева – сложни съществителни, съставени от две имена, различни по основа, но които се доближават до антонимите или пък със сходно значение), които имат друго значение от значенията на съставлящите ги думи: *bayır tavi* ‘глухар’, *bayır keçisi* ‘диви кози’, *bayır domuzu* ‘глиган’, *bayır gazi* ‘дива патица’, *bayır dudu* ‘малина’ (Mollova 1971: 69; Яшар-Настева 2001: 240). Така че напълно възможно е при изафетните топоними да имаме работа точно с такива устойчиви словосъчетания, напр. *Сандък таши* (Сс), което буквално значи *сандък камък*. Прави впечатление по-честата употреба на суфикса *-лък* в топонимията на с. Яворница отколкото в другите селища, който се прибавя и към български апелативи: *Пръжалък*, *Кръсталък*, *Мечкарлъко*, *Будилък*, *Саманлък*, *Баалък*, *Бозалък*, *Чинарлък*. В българския език турският суфикс *-lik, -lük, -luk* > *-лък* служи език за образуване на абстрактни понятия, напр. *сирмашилък*, *бабалък* или за образуване на топоними като *Чеджлък* (вариант на Чеч), *Помаклък*. За топонимите, образувани чрез тази наставка, е характерно, че изразяват идеята за съвкупност от елементи, свързани по някакъв признак.

От направения анализ можем да обобщим, че турският език е оказал влияние не само в областта на лексиката, но и по отношение на изафетите и афиксите. Адаптацията на турските имена става чрез добавяне на български елементи – суфикси, окончания, член и фонетични промени, типични за българския език. Тази асимилация е характерна за микротопонимията на

всички краища на българската етнична територия, включително райони, в които има солидно турско присъствие (Иванова 1994: 235–241). При суфиксите е интересно, че към лични имена или прякори от чужд произход (гръцки, турски) се прибавя суфикс – *ица*, който най-често насочва към название на терени, свързани със собственика или свързани с лично име по някакъв повод. Същата функция има и наставката *-ка*. Суфиксът *-ице* за *popina loci*, прибавен към турски фитоними, показва местността, в която се отглеждала определена култура. Наставката *-ец* нерядко се използва при образуване на универбизирани имена. Случаите на хибриди, които се състоят от български и чуждоезиков елемент, и на адаптиране на чуждоезикови имена или на имена от неславянски думи са характерни за всички славянски езици, които са в непосредствен контакт с неславянско население. Така в С Чехия имаме СелИ *Varnsdorf*, образувано с нем. топон. наставка *-dorf* и със слав. основа *Varn-*, идентична с *Варна*, пол. *Warna*. Или пък на руска територия, в която се откриват хибридни имена като *Krivakülä* (от слав. *kriva* и естон. *külä* ‘село’), както и имена, образувани от чуждоезиково име и слав. наставка: *Двинка*, *Невка*, *Двиница*, *Сабица*, в основата, на които лежат чуждоезикови хидроними: *Двина*, *Нева*, *Сяберо* (Подольская 1962: 36–37). Както отбелязва Подолска “результатом столь близкого и мирного соседства двух народов в области топонимики является взаимовлияние, взаимопроникновение: с одной стороны, названия типа *Раево поле*, с другой – *Sarubina mets*” и накрая подчертава, че “с равным правом мог бы быть поставлен вопрос и о влиянии финно-угорских языков на русский, о влиянии русского языка на украинский, украинского на русский, болгарского на турецкий, турецкого на болгарский и т. д., т. е. вопрос о славянизации иноязычных топонимов – один из частных вопросов языкового влияния в области топонимики (Подольская 1962: 36, 40). Според Кювлиева в процеса на заимстването се проявяват две противоречиви тенденции: 1) заимстваната дума, която е носител на морфологичните (и на фонетичните) белези на езика източник, се стреми да запази своята структура, своята изконна природа; 2) езикът, в който прониква думата, се стреми

да я подчини на своята система, на своите правила” (Кювлиева 1980: 87).

Съкращения на селищните названия:

Бж – Бождово	Лз – Лозеница
Бл – Бельово	Лл – Лиляново
Блт – Блатска	Лс – Лески
Бх – Белевехчево	Лск – Ласкарево
Вг – Виногради	Лх – Лехово
Вк – Вълково	Лш – Лешница
Вр – Враня	Лщ – Любовище
ГС – Горна Сушица	Лю – Любовка
ГСП – Горно Спанчево	Мк – Мелник
ГЦ – Голем Цалим	МЦ – Малки Цалим
Гш – Голешово	НД – Ново Делчево
Дж – Джигурово	НХ – Ново Ходжово
Дб – Дебрене	Пл – Плоски
Дбн – Дебрен	Пн – Пирин
Дл – Долени	Пп – Пиперица
Дм – Дамяница	Пр – Петрово
Др – Държаново	Птл – Петрелик
Зл – Златолист	Пц – Поленица
Зр – Зорница	Рж – Рожен
Кв – Ковачево	Сг – Сугарево
Кл – Калиманци	Ск – Склаве
Кн – Кърланово	Сп – Спатово
Кпр – Копривлен	Сс – Сандански
Кр – Кресна	Ст – Струма
Кс – Кръстилци	Хр – Храсна
Кт – Катунци	Хс – Хърсово
Кш – Кашина	Хт – Хотово
Лб – Лебница	Чш – Черешница
Лв – Левуново	Ян – Яново
Лд – Ладарево	

	<u>Други съкращения:</u>
БЕР:	Български етимологичен речник
ИБИ:	Извори за българската история

БИБЛИОГРАФИЯ

Асенова 2002 – П. Асенова, Балканско езикознание. София, 2002, Faber

Балкански, Цанков 2000 – Т. Балкански, К. Цанков, Местните имена от Доспатското краище. Приложна ономастика 11. В. Търново, 2000, ИК “Знак ‘94”

Балкански 1994 – Т. Балкански, Етническа топонимия на българска езикова територия и отразяването ѝ в българския топонимичен речник. – Състояние и проблеми на българската ономастика. В. Търново, 1994, 216–227

Дмитриев 1960 – Н. Дмитриев, Турецкий язык. Москва (под общей редакцией проф. Г. Сердюченко), Восточной литературы

Заимов 1967 – Й. Заимов, Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската топонимия. София, 1967

Заимов 1973 – Й. Заимов, Български географски имена с *-jъ*. София, 1973, БАН

Иванов 1996 – Й. Н. Иванов, Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско). София, 1996

Кирил 1960 – Кирил Патриарх Български, Българомохамедански селища в Южните Родопи (Ксантийско и Гюмюрджинско). София, 1960, Синодално издателство

Костадинов 1997 – К. Костадинов /Чешмеджиев/, Местните имена в Асеновградско. Асеновград, 1997, ИК “Екобелан”

Кювлиева 1980 – В. Кювлиева, Морфологична адаптация и асимилация на турските заемки – съществителни и прилагателни – в българския език. – В: ИИБЕ, кн. XXIV, 1980, с. 78–136

Лалчев 1994 – Др. Лалчев, Структурно-семантични проблеми при тълкуването на един топонимичен модел двойни местни имена в българската топонимия. – Сборник “Състояние и проблеми на българската ономастика”. В. Търново, 1994, 186–191

- Михайлова 1986** – Д. Михайлова, Местните имена в Берковско. София, 1986, БАН
- Мурзаев 1984** – Э. Мурзаев, Словарь народных географических терминов. Москва, 1984, “Мысл”
- Павлова 2005** – Н. Павлова, Топонимията на Чирпанско. София, 2005, УИ “Св. Кл. Охридски”
- Пауль 1960** – Г. Пауль, Принципы истории языка. Москва, 1960
- Подольская 1962** - Н. Подольская, Некоторые формы славянизации иноязычных топонимов. – Географические названия. Вопросы географии 58, Москва, 1962, 34–40
- Попов 1979** – К. Попов, Местните имена в Разложко. София, 1979, БАН
- Радић 2001** - Пр. Радић, Турски суфикси у српском језику са освртом на стање у македонском и бугарском. Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 1, 2001, Београд
- Русинов 1990** – Р. Русинов, По въпроса за функцията на определителния член в микротопонимията. – Състояние и проблеми на българската ономастика. В. Търново, 1990, 83–86
- Саламбашев 1976** – Ат. Саламбашев, Местните имена в Смолянско. Сфия, 1976, БАН
- Христов 1964** – Христов, Г. Местните имена в Маданско. София, 1964, БАН
- Христов 1988** – Христов, Г. Езикови особености на някои родопски местни имена с антропонимичен произход. – Проблеми на развитието на българската народност и нация. София, 1988, БАН, 153–165)
- Яшар-Настева 2001** – О. Яшар-Настева, Турските лексички елементи во македонскиот јазик. Скопје, МАНУ
- Granes 1973** – А. Granes, Bulgare de l’Est *кахпелук*, bulgare de l’Ouest *кахпелък*. – Scandoslavica, XIX, 207–215
- Mollova 1971** – М. Mollova, Structure lexicale du dialecte turc du Rhodope de l’Est. – Балканско езикознание, XV, 2, 1971, 49–71
- Sanfeld 1930** – Kr. Sanfeld, Linguistique balkanique. Problèmes et résultats. Paris, 1930

Stachowski 2003 – St. Stachowski, Turczyzmy w gwarze macedońskich wsi Suche i Wisoka w Soluńskim. – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, MCCLXI. Prace językoznawcze, z. 121, s. 271–305